TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Tiếp tục hoàn thiện Luật Sở hữu trí tuệ

09:35 26/10/2025

Bộ Khoa học và Công nghệ đang dự thảo Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Sở hữu trí tuệ, nhằm tiếp tục hoàn thiện khung pháp lý để tạo hành lang vững chắc và thuận lợi cho hoạt động bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ, thúc đẩy đổi mới sáng tạo, ứng dụng thương mại các kết quả nghiên cứu.

Mặc dù Luật Sở hữu trí tuệ (SHTT) sửa đổi năm 2025 có hiệu lực từ ngày 1/10/2025 nhưng tiếp tục được Quốc hội sửa đổi trong kỳ họp này để hoàn thiện cơ chế bảo hộ sáng tạo, mở rộng quyền lợi của đồng tác giả, định hướng xây dựng khung pháp lý mới cho tài sản số và trí tuệ nhân tạo (AI). Đây được xem là bước chuẩn bị cần thiết để Việt Nam thích ứng với làn sóng đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số toàn cầu.

Sau gần hai thập kỷ thi hành, Luật Sở hữu trí tuệ 2005 đã qua nhiều lần sửa đổi (2009, 2019, 2022). Tuy nhiên, bối cảnh phát triển mới, đặc biệt là nhu cầu chuyển giao công nghệ, khởi nghiệp sáng tạo, cũng như sự xuất hiện của các mô hình AI tạo sinh đòi hỏi pháp luật phải tiếp tục cập nhật, bắt nhịp với thực tiễn.

Theo Luật Khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo năm 2025 (Luật số 93/2025/QH15), nhiều điều khoản của Luật Sở hữu trí tuệ được sửa đổi, bổ sung để tạo thuận lợi hơn cho hoạt động nghiên cứu, đăng ký và khai thác quyền sở hữu trí tuệ. Cụ thể, Điều 86 và Điều 164 được điều chỉnh để làm rõ quyền đăng ký sáng chế, kiểu dáng công nghiệp, thiết kế bố trí và giống cây trồng trong trường hợp có đồng tác giả.

Quốc hội tiếp tục sửa đổi một số điều của Luật Sở hữu trí tuệ. Ảnh: SHTT

Việc quy định cụ thể trách nhiệm và quyền lợi giữa các đồng tác giả giúp bảo đảm sự công bằng, minh bạch và khuyến khích tinh thần hợp tác trong nghiên cứu khoa học. Các tác giả, tổ chức đầu tư kinh phí, thiết bị cho việc sáng tạo giờ đây có khung pháp lý rõ ràng để thỏa thuận mức thù lao, phân chia lợi ích, tránh tranh chấp kéo dài.

Bên cạnh đó, một số điều khoản không còn phù hợp, như các quy định trùng lặp về thủ tục đăng ký, đã được bãi bỏ nhằm tinh giản hệ thống pháp luật, giảm gánh nặng hành chính. Theo đánh giá của các chuyên gia pháp lý, những sửa đổi này giúp "mở đường" cho việc thương mại hóa sản phẩm nghiên cứu và phát triển (R&D), góp phần đưa kết quả sáng tạo từ phòng thí nghiệm ra thị trường.

Luật cũng yêu cầu tăng cường tính minh bạch trong việc chuyển giao, sử dụng và khai thác quyền sở hữu trí tuệ, giúp tạo lập thị trường tài sản trí tuệ công bằng, năng động hơn, một trong những điều kiện quan trọng để hình thành nền kinh tế tri thức.

Một điểm mới nổi bật là định hướng mở rộng phạm vi bảo hộ sang các sản phẩm trí tuệ trong môi trường số, lĩnh vực mà pháp luật hiện hành còn để ngỏ. Bộ Khoa học và Công nghệ đang xây dựng dự thảo sửa đổi tiếp theo của Luật Sở hữu trí tuệ, tập trung vào 5 nhóm chính sách: Hoàn thiện cơ chế thúc đẩy đổi mới sáng tạo; phát triển thị trường SHTT; tăng cường bảo hộ tài sản số; bảo

đảm minh bạch giao dịch quyền và nâng cao năng lực thực thi.

Trong bối cảnh AI tạo sinh (Generative AI) ngày càng phổ biến, vấn đề "tác giả" của sản phẩm trí tuệ do AI tạo ra đang đặt ra thách thức lớn cho hệ thống pháp luật toàn cầu. Việt Nam cũng không nằm ngoài xu thế đó. Nhiều chuyên gia cho rằng việc "lấp khoảng trống pháp lý về AI" là yêu cầu cấp thiết để tránh rủi ro trong bảo hộ quyền tác giả, dữ liệu và quyền nhân thân.

Theo các chuyên gia về sở hữu trí tuệ, Việt Nam cần sớm xác lập nguyên tắc xác định quyền tác giả trong sản phẩm kết hợp giữa con người và máy học. Đây không chỉ là câu chuyện kỹ thuật pháp lý, mà còn là cách chúng ta bảo vệ và khuyến khích sáng tạo trong thời đại mới.

Ngoài AI, các loại tài sản kỹ thuật số như NFT, dữ liệu lớn, phần mềm nguồn mở hay mô hình sáng chế phi vật thể cũng đang dần trở thành đối tượng có giá trị thương mại cao. Việc sửa đổi luật theo hướng "mở" giúp cơ quan quản lý có công cụ pháp lý phù hợp để xử lý tranh chấp, xác lập quyền sở hữu và định giá các loại tài sản mới này.

Bên cạnh việc hoàn thiện hành lang pháp lý, các chuyên gia đề nghị Nhà nước cần song hành với nâng cao năng lực thực thi, bao gồm đào tạo đội ngũ thẩm định viên, tăng cường công tác thanh tra, và đẩy mạnh hợp tác quốc tế trong xử lý vi phạm sở hữu trí tuệ.

Một hướng quan trọng khác là số hóa toàn bộ quy trình đăng ký và quản lý quyền SHTT, giúp doanh nghiệp, cá nhân dễ dàng tra cứu, đăng ký và khai thác dữ liệu trực tuyến. Khi hệ thống dữ liệu mở được liên thông giữa Bộ Khoa học và Công nghệ, Bộ Tư pháp, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, năng lực giám sát và định giá tài sản trí tuệ sẽ được nâng lên rõ rệt.

Theo định hướng đến năm 2030, Việt Nam đặt mục tiêu có ít nhất 70% sản phẩm nghiên cứu ứng dụng được thương mại hóa, và hình thành thị trường giao dịch tài sản trí tuệ chuyên nghiệp. Luật SHTT sửa đổi năm 2025, vì vậy, là bước đi đầu tiên trong chuỗi chính sách hỗ trợ đổi mới sáng tạo, góp phần nâng cao năng lực cạnh tranh quốc gia trong kỷ nguyên số.

Với những điều chỉnh kịp thời, Luật Sở hữu trí tuệ sửa đổi năm 2025 thể hiện quyết tâm của Việt Nam trong việc xây dựng nền tảng pháp lý hiện đại, linh hoạt, bắt kịp xu thế công nghệ toàn cầu. Khi quyền sáng tạo được bảo hộ và khuyến khích đúng mức, đổi mới sáng tạo sẽ trở thành động lực phát triển bền vững, đưa tài sản trí tuệ thực sự trở thành "nguồn lực mềm" của nền kinh tế số.

Thu Trang *(t/h)*